

Telegraful Roman

Apare Martiș, Joia și Sâmbătă

ABONAMENTUL:

Pe un an 24 coroane.

Pe zece luni 12 cor. — Pe trei luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile să se adreseze
Administratorul ziarului «Telegraful Român», Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Corespondențe

să se adreseze Redacției «Telegraful Român», str. Măcelarilor Nr. 45.

Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se însoțesc.

INSETIUNILE:

Un sir cu litere mărunte peștră întâia oară 30 fil.,
pentru a doua și a treia oară că 20 fil.

Pentru inserate mai mari după înveșlă.

Maghiarii și români

V

Spuneam, în articolul precedent, că România a plătit scump și amar greșala fatală de a nu fi înțeleas, că națiunea maghiară și română, — cum zicea deputatul național Al. Roman, — au o misiune comună providențială pe locul unde era sită.

Dar maghiarii încă trebuie să se pătrundă de adevarul, că ei cu români impreună au interes comun de apărări și o misiune comună de îndeplinire. Și deci cu contele Tisza impreună toți factorii și bărbatii conducători ai națiunii maghiare, care voiesc bine și fericirea patriei, trebuie să voiesc și să muncească pentru «deparțarea straturilor» geologice suprapuse, ce în urma desvoltării istorice de veeuri, a intermitențelor, luptelor, suferințelor și neînțelegerilor acoperă cu o scoarță străină substratul omogen. Caci invazia României, cum se zice, avea ca scop eliberarea «fraților subjugători» cucerirea Ardealului, dar cei cari cu toată hotărârea au protestat cu cuvântul și cu capătă în contra acestui fel de «eliberare» au fost tocmai «frații subjugători», români din regatul ungur, care atât acasă, cum și pe câmpul de luptă, în tot timpul răboiului au dat nouă dovezi strălucitoare, prin jertfele de sânge și de avere, despre nestrâmătura lor credință și alipire către tron și patria ungără. Indemnurile și declarările categorice ale căpetenilor spirituale ale poporului român caracterizează manifestările lui susținute și simțământul său patriotic în fața răboiului cu România. «România, zice corul episcopalor bisericii gr.-or. române din patrie, spre marea noastră durere a călcat făgăduala de credință, a rupt pecelele contractuale în chîp perfid și a ridicat arma asupra acelor frați, care de doi ani de zile luptă pe moarte și viață cu o vîție ne mai pomenită împotriva dușmanilor monarhiei. Da, ei n'au ascultat porunca săngelui, n'au auzit chemarea tainică a frăților de o limbă și un sâng, de a ne da mână de ajutor, ca trupele regatului roman să lupte slătura cu noi împotriva dușmanului comun, care tind la nimicirea patriei noastre și la surgingură neamului românesc...»

«Acela, care cu vorbele violenței pe buze, cu dorul de jaf în suflet, vine în hotarele noastre, nu-i frate, ci cel mai pagân dușman, care pentru a-și împlini pofta sălbatică, își omoară frații și părinții. Da, frații de eri, azi prin vîntă și faptele lor păcătoase și neglijante sunt prefață pentru noi în cei mai mari și mai urgiști dușmani, asupra căror glasul săngelui și legea firei poruncește să-ți ridici brațul fără milă!»

¹ Scrisoarea circulară dela 8/21 Septembrie 1910, dată de mitropolitul Vasile Mangă, episcopii Aradului Ioan L. Papp și Caransebeșului Dr. Miron E. Cristea.

lar în contra scopurilor de răboi ale antantei, pentru eliberarea diferitelor naționalități, și astfel și a românilor din regatul ungur, «de sub stăpânire străină», reprezentanții bisericesti, corurile episcopale ale ambelor biserici românești și conducătorii chemați ai românilor de sub coroana sfântului Stefan, au respins în modul cel mai categoric afirmăriunea antantei, că români din țările de sub coroana sfântului Stefan ar trăi sub stăpânire străină, declarând că poporul român ţine morțis la integritatea patriei sale ungare, și că nu poate să stea să fie de «eliberare» trimițăta cu atâtă violență. Că între aproape trei milioane români, admînățind chiar că, se vor fi găsiți 70-80 mii, după cum se afirmă din o parte, oameni slabă de inger, care văzându-se fără apărare în fața dușmanului, înarmat, fie din instinctul conservării, frica de moarte, fie în urma legăturii firești de sânge și de limbă, s'au alăturat inimicului patriei, săvârșinții astfel voluntari ori involuntari crima trădării de patrie; această apărare fatală nu poate eclipsa, cu atât mai puțin desfășurarea virtuții cetățenești și patriotismul masiv cele mari a poporului român, dovedite cu prisosinăție prin sacrificiile de sânge și de avere pentru tron și patrie. Cu aceasta nu voiesc să acopăr să apară păcatele trădătorilor, ci că să arăt numai că nu e just, nici corect ca invasia României să se pună în socoteala poporului român, pururea credincios tronului și patriei ungare, pentru a aplică în contra lui măsuri excepționale de apărare. Caci dacă elementul românesc se prezintă ca un pericol permanent pentru statul ungur, cum s'a susținut din partea ministrului de justiție în comisia pentru dreptul electoral universal, atunci este eschis din capul locului orice apropiere și înțelegere între maghiari și români, și, deci nu rămâne de căsătuna din două: ori România să supună România, urmând exemplul lui Sigismund Báthori, care cel dințâi a conceput și înfăptuit ideea unirii ungarilor cu români, ocupând principalele române, Moldova și Țara românească, cu titlul de principe al Ardealului, Moldaviei și Țării românești și al sacruilui imperiului roman (regnorum Transsilvaniae, Moldaviae, Valachiae transalpinae et sacri Romani imperii Principis), titlu care îl păstra și următorii principi ardeleni: Andrei Báthori, Gavril Báthori și Gavril Bethlen.² Ori apoi, România va căuta să spune și organize sub stăpânirea casei de Habsburg, executând proiectul lui Mihai Viteazul, prezentat împăratului Rudolf, de a urma și sprinții politica germană în Orient, și a supune împărăției austriece toate țările până la marea neagră.³ Politica aceasta însă a costat capul lui Andrei Báthori și al lui Mihai Viteazul.

² N. Bălcescu: Istoria românilor sub Mihai Viteazul, p. 96, 97. Kovári László: Erdély története I, IV, p. 64.

³ N. Bălcescu ib. p. 422.

De aceea singura cale mantuitorate ce ne rămâne este: revenirea la politica propovăduită și urmată de marii patrici Eötvös și Déák în chestda națională. Cine alțfel cugeta, acela nu voiește pace, ci răboi perpetuu. Pentru naționarea politică ungără se alcătuiește din naționalitățile conlocuitoare, cu toate particularitățile lor etnice: limbă, obiceiuri și tradiții, care înțelegă legitorii dela 1868 îl au recunoscut și asigurat prin art. de lege 44 «despre egala îndrepătire a naționalităților», prin care le-au recunoscut totodată dreptul de a se putea cultiva și dezvoltă fiecare conform geniului său, tradițiunilor și moravurilor sale.

Din această stare de drept creată naționalităților, statului ungăr îl încumbă datoria de a sprijini și ajutora instituțiile culturale ale naționalităților: bisericile și școalele lor confesionale, căci prin cultura specifică a fiecărei naționalități se întâreste și progresează cultura statului, cultura naționalei politice ungare, unită și nedepărțită. În direcția aceasta a lucrat cu multă adagiu și dragoste pentru cauza contele Stefan Tisza supuindu-se ca ministru prezent, chestia națională română unei discuții parlamentare amănuntește, la care au luat parte toate partidele politice, ale cărei rezultat se reunescă în declarația solemnă a ministrului prezent, facută în aprobată generală, că «politica națională maghiară să depăte de năzuință de contopire a raselor, în ce privește limbă și sentimentul de rasă, în rasa maghiară», zicând: «Noi recunoaștem conțențele noștri naționaliști drepturile lor foarte estinse pe terenul cultural, al culturii limbei lor, pe terenul economic, și pe terenul susținerii individualității lor etnice».⁴

Lar un ilustru membru al parlamentului, căzut moarte de eroe pe campul de luptă, Désy Zoltán, zicea în vorbirea sa rostită în chestia națională: «Cultura și dezvoltarea economică sunt și ale mele ori a cui ar fi ele în această țară. În zadar vor să creată singurătatea naționalități, căc cultura lor lucrează în contra mea. Eu în numele statului maghiar mă bucur dacă se deschide această emulajune, pentru că în acesta numai statul maghiar poate fi învingător.»

În contra acestor inalte și patrioțice cugeturi glăsuște ordonanțele mai.

⁴ Emrek a vitănak kerepén párkölönbség alkül kifejezés, talál minden irányadó embere részéről az, hogy flyem be olaszivárosi török, a magyar kormánytakaritás török állam, care lăsată la legnemzetiség poligrafăriștikának nagyjai kiterjedt jogat ismerjük el kulturális teren, nyelvük apolasa teren, gazdaság teren, etnografiyal égyéniségek fenestrarea teren. (Vezi ziarul despre sedința dietei din 20 Martie 1914).

«A cultura, a gazdasági fejlődés, az mind a magam, akárki is ebenez az országban. Hiába hiszik az egys. nemzetis. széges, hogy a kulturálukká ellenem dolgoznak. En a magyar állam nevezben örvendek, ha ez a verseny megnyílik, mert ebben győztesek csak a magyar állam lehet. (Vezi ziarul despre sedința dietei din 12 Martie 1914).

nouă ale puterii de stat, prin care, deși nu se desfințează dreptul bisericii de a-și susținește școalele sale confesionale, susținerea acestora însă se face iluzorică și chiar imposibilă în urma retragerii ajutorului de stat, și astfel fără școală proprie, iluzorică și imposibilă se face și dezvoltarea culturală și etnică a poporului român. Este adevărat că de data asta să plănuim statificarea școalelor confesionale numai în așa numita zona culturală din comitatele dinspre granița României, dar cine garantează că acțiunea începută se va opri aci, și apoi de ce să le lovita, prin suprimarea focarelor sale de cultură, toacării porojarușe care mai multă îndură nenorocirile răboiului, și al cărei păcat neierat pare a fi vecinătatea sa cu regatul român, căc oricum se vor schimba și muta granițele politice, granițele etnografice rămân aceleași.

Să în fine, statificarea școalelor pe întregă linie va da doar mai multă garanță pentru cultivarea și întărire a simțământului patriotic în popor, ca școala confesională. În privința Ungariei, cardinalul Csernoch, face următoare constatări și declarări importante: «Prin statificarea generală statul ungur ar aduce serviciul cel mai mare dușmanilor săi, penetrându-le sine sprijinul domnului acela, care clădesc patriotismul pe fundament mai adânc moral, decât statul însuși, și care prin duhul școalelor proprii înfrâște și duhul școalelor statului...»

«Interesul limbii naționale (maghiare) să nu amânească pe nimenea. Cunoașterea limbii naționale este interes important și element preios de consolidare pentru stat. Dar limbă nu este total, și nu este singură ea însemnată în educația celeșteanul anuștat. Trebuie să căsătorească însemnată, în seama statului ungur. Centrul tuturor sentimentelor este inimă, prin urmare și a sentimentelor de patriotism și naționalitate.»⁵

Acum mai ales când România și-a luat pedepsa meritată pentru perfidia și prostia ce a săvârșit, și

⁵ Vorbele de deschidere a primatului Dr. Ioan Csernoch, rostită la 21 Martie 1918 în adunarea generală a societății «Szent István társsal». «Katholikus Szembla», fascicul IV din Aprilie 1918: «S mivel az engyház tudja, hogy éppen az ő iskolában nevelődik és működik a romboló irányzatokkal szemben leginkább ellenlý elem, éppen a magyar állam belső békéjének és erjeneck érdekelben minden erővel fogia iskoláit megvéden.»

«Az általános államossítással a magyar állam legnemzetiségű szolgálatot temne saját fontos érdeke és jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke és jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke és jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A nemzeti nyelv tudása fontos érdeke și jelekentețtől összetartólt. De a nyelyv nem minél erőteljesebb, mint a magyar számára. Az erzékelmek közponția a szív, a hazaifások szellemeivel az állandó iskolákban fejleszthetők. A nemzeti nyelvnek erdeke meg ne téveszen senkit. A

granițele regatului ungari s-au intins până pe teritoriul ţării românești, guvernul maghiar ar face o mare și ireparabilă greșală politică, dacă față cu poporul român din patrie tocmai acum ar pun în aplicare măsuri excepționale, și cei și numai partide, căci procederea aceasta ar avea aparență că soarta românilor din Ungaria și legată de soartea României. Căstigă una națională deci trebuie reluată acolo unde a lăsat-o contele Tisza, în sedința parlamentară dela 20 Martie 1918, când din serii discursurilor urmate asupra ei, a tras următoarele concluzii îndrumătoare atât pentru maghiari, cât și pentru români:

«Discuția o încheie azi, dar rezolvarea problemei practice va sta și pe mai departe înaintea noastră. După părere mea, nu prin alte schimburi de idei, nici prin alte convorbiri, — acestea sunt terminate, — dar problema stă înaintea noastră, pentru că servim mai departe această cauză și pe terenul vieții de toate zilele. Guvernul va servi cauza aceasta prin aceea că — nu voiesc să repetez acum tot ceea ce am înșirat deținător — că tot ceea ce poate fi în acord cu politica națională maghiară, ba ce și mai mult, favorabil politicei naționale, dar totodată împlineste și oarecare dorințe și prenșii juste ale concețănenilor noștri nemaghiari: toate acestea se va nizui ale realizări, și peste tot se va nizui să ajungă acolo, ca ori-care cetățean al acestei țări, căt e posibil, să se simță bine în această țară, și căt e posibil să se poată mișca liber în privința economică, culturală și etnografică.

«În aceste nișnuțe ale noastre trebuie să ne vină în ajutor societatea maghiară. Căci politica păcii, a înțelegerii, numai atunci poate aduce roadă, dacă și națiunea maghiara, totalitatea societății maghiare, va să se exercite o putere atrăgătoare, va să se fie punctul central de gravitate, și dacă nu va respinge dela sine pe aceia, cari nu se desfac, dar putere atrăgătoare nu exercită asupra lor.

«În fine la aceasta mai vine și conlucrarea cetățenilor nemaghiari ai acestei țări. Să se cugete, că purtarea lor dușmanoasă și slabire pentru statul ungjar, și poate fi și o pagubă, născă, pericol, dar în tot cazul lucru fatal pentru ei și înșiși. Să se cugete că statul milenar maghiar în tot casul va avea atâtă putere, de a putea să termine cu dușmanii lui interni; aceasta va fi o necesitate tristă, dar dacă ne-ar și ajunge vre-o lovită, mai întâi vom termina munca noastră cu aceia, cari se află în sirele dușmanilor statului național maghiar.

«Eu îmi termin astăzi cu convinție mele cu accentuarea păcii, dar cu a cărei păcă, a cărei condiție fundamentală și încredere, dragoste; încredere și dragostea interioară maghiară și nemaghiară; încredere, dragoste, cinste și alipire față de statul mileniar național maghiar.”*

Negrile de mitropolit la Blaj

Sinodul electoral metropolitan s'a întrunit Joi, în 9 Mai n. 1918, în catedrala Blajului, sub conducerea episcopului Orăzii Dr. Demetru Radu, și în prezența comisarilor regesci Gavril Ugron și Iosif Siegescu.

Rezultatul votării este:

A întrunit cele mai multe voturi vicarul capitular Dr. Vasile Suciu. În locul al 2-lea: Dr. Iuliu Hossu, episcopul Gherlei. În locul al 3-lea: Dr. Valeriu Frențiu, episcopul Lu-gosului.

* Ziarii dietei despre sedința dela 20 Martie 1918.

*) Vezi Nii Tel. Rom.: 17, 36, 38 și

Noul program al guvernului ungjar

In conferința constituțională 48-ișt, înjunătă în 7 i. c. seara, ministru președinte Wekerle, încredințat acum a treia oară cu formarea cabinetului, și-a desvoltat programul zicând următoarele:

Noul guvernung stă, ca și până aci, pe baza programului, cu care la timpul său venise la putere, și pe temelii căruia s'a înființat partidul constituțional 48-ișt.

Cu raport la *dreptul electoral*, s'au luate înțelegeri care, aşa speră, au să se realizeze.

Proiectul de lege va suferi, în două locuri, schimbări fundamentale.

In primul paragraf se va introduce condiția domiciliului stabilit. În paragraful său dolean se statorește că drept de vot ar trebui să fie acordat tuturor, care să primească și să fie ungurești, sau care a trecut peste clasele prime. (Va să zică în finalul acesta că și în lătură „primejdială”)

A doua schimbare fundamentală se raportează la cei decorati cu *Crucea Carol*. Si anume: Decorati minori primesc drept de vot, dacă înfrințe celelalte condiții generale; asemenea și decorati minori, care situa și scrie, și care contribue la înțelegerea familiei. La decorati majoreni ai Crucii Carol sănătoase, pentru obținerea dreptului de vot, condiție statutară în general.

Modificările acestea său să reducă, după părere prim-ministrului Wekerle, înțelegerile noastre însemnată numărul alegerilor.

Vorbititor zice, că trebuie să se urmeze o politică a *înțelegerii*, căci aceasta se impune prin chestiunile vitale ale politicii interne, și nu și exterioră.

Guvernul n'are în program să numărească cauza prenșii întreaga viață de stat și socială. Programul, în părtirea căruia s'a format parțial, rămâne fără schimbări sau cu raport la chestiunile armatei. Ar fi foarte de regretat, zice ministru președintele Wekerle, dacă pentru o cauză relativ neînsemnată că noastre să despărțim Armă dislocării camerei sălă cu dispozitivul minorității. Guvernul însă, a lăsat asupra sa, să ducă la îndeplinire programul de muncă, și să acopere o serie de proiecte împreună cu reprezentanții săi și cu reprezentanții demobilizați. Cere, în sfârșit, ca partidul să-și sprijineze și mai departe,

După vorbirea prim-ministrului, s'a ridicat deputatul Nicolae Zboray (fost membru al partidului poporului) și a propus un proiect de rezoluție, în care se declară că partidul *nu are încordare* în noua guvernă Wekerle, deoarece să a depărtat din principiu stabilit în acordarea dreptului de vot.

A urmat o desbatere mai lungă, în cursul căreia, între alții, contele Iuliu Andrássy și contele Albert Apponyi au refuzat să sprijinească mai departe cabinetul Wekerle. Proiectul de rezoluție al lui Zboray este *respins* cu 46 contra 43 de voturi.

In cursul votării a stăpânit o dispozitie agitată. Este posibil, că în sinul partidului guvernamental să se ivescă o desbinare pe tema largirii dreptului de alegere.

Frontiera nouă

Despre hotările stabilite, prin pacea de la Cotroceni, între monarhia austro-ungară și România, se comunică următoarele anunțuri:

Scopul principal, la statornic frontierelor ungare prin tratatul de pacea dela Petroșani, Hotarul nou, în Jor de Dunăre și în vecinătatea Cladovicii, probabil se va da Bulgaria, Oranjia se întinde de aici spre nord și cade cu vreco 10-15 kilometri mai departe de hotarul actual.

Spre sud de jințul minelor del Peșteri și dela pasul Vulcanului, frontieră este mai înainte mai însemnată. Noua frontieră spre sud apără, afară de aceasta, Poarta de fier și jințul minelor dela Petroșani. Hotarul nou, în Jor de Dunăre și în vecinătatea Cladovicii, probabil se va da Bulgaria, Oranjia se întinde de aici spre nord și cade cu vreco 10-15 kilometri mai departe de hotarul actual.

Spre sud de jințul minelor del Peșteri și dela pasul Vulcanului, frontieră este mai înainte mai însemnată. Noua frontieră, dela pasul Surducului, este în linie atmosferică de vreco 14,15 kilometri, nono, hotarul dela Petroșani cade la o distanță de peste 22 kilometri.

Schimbare însemnată de hotar s'a făcut la Turnu-roșu și în Valea Oltețului.

Imprejurul Brașovului, rectificarea gra-

nierilor s'a săvârșit în tot locul cu lăurea în posesiune a înțelegerii.

Predeul este al Ungariei. Sinaia rămasă în România.

Cea mai importantă schimbare s'a petrecut în Săciume, unde lărgirea hotărului este cam de 15 kilometri.

Intru apărarea Bucovinei s'a lăsat asemenea măsuri însemnată. Cernăuțul cade la depărtare de 30 kilometri de noua frontieră.

Catechizarea la școalele străine

— Reflexii de actualitate —

de Dr. Nicodim Cristea

O cestune cardinală de educație, spre care se îndrepără atenția oménimilor de înainte, este fără îndoială problema ginășă a catechizării elementelor tinere, înscrise la diferențe școale străine.

Importanța acestei chestiuniiese la îvelădă Ideobesi az, când se agravează tot mai mult situația învățământului și lesă suprafata multe ceteriori potrivincă duhului tradițional bisericesc, încercând a subminea de genial al bisericilor lui Hristos.

In fața acestor două momente de o importanță capitală pentru viitorul nostru se impune lărgirea atâtă dorință de pește.

1. Care sunt *neajunsurile* catechizării acestora?

2. Cum s'ar putea sănește neajunsuri?

Catechizarea la școalele străine își are neajunsuri speciale, peste care nu-i lăsată să treacă fără a ne găndi serios la înțăluarea lor. Să anume:

Catehetul de școalele neconfesionale își desvoltă activitatea de educator fără a fi sprințit la stăriunile sale cu depină înțelegeri din partea înțregului corp învățător sau profesor. Mușii dascălii sau profesori ușă scopul principal al învățământului: creșterea de cetejanii religioși morali, și astfel în numeroase cauză abandonări și desărăcirea primului învățător învățător în învățătorii în jumătate, cu cel mai însemnat obiect de moralizarea tineretului.

Pentru lățirea acestui obiect de invocare, balansul munca grea a cathehetului prin aruncarea de vorbe nepotrivite la adresa preoților și a diteritorilor asezașinătate ale bisericilor române, — prin ceterior contribue indirect la demoralizarea tineretului.

Se mai adaugă la aceasta faptul că mulți nu îngrăjesc de ajuns la alegerile gazdelor dela oraș călărește încrezătoare, supraveghereadă rădăloselor lor, crescute cu atâtă îngrăjire până la părasirea căminului părintesc. Nu e mirare decă mediu nou, atât școală căt și familia, în care ajung băieți la școala străină, sănătoș, sănătoșă, deosebit de sănătoșă, să dea generației tineră.

O mare piedecăt în punerea pe baze solide a educației religioase morale este importanță minimă ce se da studiului religiunii prin faptul, că i se asigură numai o prăpădină să se cumpere cu celor ceteror confesioni și că se dă 2 ore pe săptămână. În astfel de condiții, este cu neputință a neștepta cea imprimătură tineretului.

Tot aci se poate înșira și o dispozitie neexplicabilă din punct de vedere a timpului risipit fără rost. Ordinamentele școlare preiau totodată și să se înșere de către cathehetul la fiecare școală de stat ceteror, indiferent, că mai puțin de zece elevi, sau mai mult.

Se întâmpină decă, că cathehetul înele să săptămâna 4 ore de către cathehetul la 4 școle, cu 12 elevi; pe cind logica sănătoasă cere să se concentrateze elevii de la 4 școle. În 2 școle și astfel să ne se da prilej de a avea cel puțin 2 ore la săptămâna în fiecare școală aleasă a fi centrul alor două scoale.

La multe școli lipesc controlul strict al directorilor în privința cercetării religioase a orelor de religiune; prin urmare elevii în deosebi cei cu nimă limbă noastră, neglijă oare fără a fi disciplinați după avutința pentru transgresiunea aceasta.

Mare greutăță pricinuite cathehetilor nostrilor lipsă de manuale potrivite și săracia de îndrumări cathehetice din partea celor mai competenți profesori în materie aceasta. De asemenea decă faptul, că fiecare cathehet de azi parcurde după cum îl dictatează constință și îl ecartă puterile și mai prejurații.

Ea cătreva neajunsuri ale cathehetelor la școalele străine. Acum să dăm un răspuns scurt referitor la înțăluarea acestora.

Find chestiunea aceasta foarte importantă pentru viitorul nostru de buni creștini, nu strică dacă forurile superioare bisericesti, Sinodul și Consistoriul, ar lua într-

desbaterele cele mai urgente rezolvarea gravamenilor împărătei mai sus, făcându-pași necesari și la înaltul guvern, ca astfel să ajungă căt mai curând la cea mai fericită soluție în privința cathehetelor.

Fotodată astăzi de oaspeți clipă unei confuzații a cathehetilor și profesorilor, care s'au ocupat mai serios cu cathehetizarea în privința învățătorilor, în genere, pentru a se discuta problema mulțilaterală a educației în duh creștinesc a generației de mână.

In fine cred, că se jine de datorină tuturor celor ce au muncit pe terenul acesta și s'au ocupat temeinic cu cestuna cathehetizării, să a încondei și să-și spună cuvântul de mult așteptat în materia acestea.

Dela sate

— Un tânăr înțelegeră —

Ni se scrie:

In 9/2/21 April a trecut la cele veșnice vestitul primar comunăl al Rogozului: *Alexandru Pop*, în etate de 61 ani.

Inmormântarea său a oficiat-o P. O. D. protopresbiter Andrei Ludu, împreună cu alii 7 preoți din tracătul Cetății de pește.

Fie ierarhul Alexandru Pop fusese om de bine și sănătos, sănătos și fragedă copilărie, juncta l-a fost împreună cu multe năcăzu și lupte. Ajuns la etatea bărbătiei, prin strădane neobosită s'a reculă și s'a ajuns de se seamă. Vremea de 37 de ani a fost fără Interupere primă comunălă, la început temut și neințeleș de poporul din Rogoz.

Sub înțăluirea oménimilor noștri de bine și sănătos, și îndeosebi a distinsului bărbat Dr. Gavril Buzura, avocat în Lăpuș-unguresc și deputat sindical și congresual, Alexandru Pop se schimbă în lâmă înțelegerător și sprijinitor al tuturor acțiunilor de bine obștești.

In vremuri îndepărăt fusesem membru în comitetul și în urmă în epitropia parohială din Rogoz; membru în sindicol și comitetul protopresbiteral al Cetății de pește, și membru fondator și în comitetul de supraveghere al institutului de credit și economii „Lăpușana”, din Lăpuș-unguresc.

Clasul chemător și convingător li următoare ideea cu faptul deosebit. Dispozitivele sale testamentele ne înfățișă ocașia de adevăratări a bărbătului, de număr: 42.000—*or. lea închisă biserică* sale, și anume: Biserică gr. or. române din Rogoz 20.000 cor.

Biserică gr. or. române din Lăpuș-unguresc 10.000 cor.

Biserică gr. or. române din Rohita 1.000 cor.

Fondul cultural arhidecean 400 cor. Fondul *Orfelinatul arhidecean* 10.000 cor.

Drept pildă grăitoră și de urmat se versează fruntașilor din popor dana teșmentară a căstării sănătoase și deosebită a bărbătului, de număr: 42.000—*or. lea închisă biserică* sale, și anume: Biserică gr. or. române din Lăpuș-unguresc 10.000 cor.

Sursează fruntașilor din popor dana teșmentară a căstării sănătoase și deosebită a bărbătului, de număr: 42.000—*or. lea închisă biserică* regimului.

Al regimentului nostru de casă, al regimului de artillerie campeștră Nr. 10. (Feldartillerieregiment Nr. 16.)

Ceace a prestat conduceriții noștri, ofițeri și soldați al regimentului nostru, începând cu prima zi de răsboi, apoi făcându-regimentul și ale eroilor săi, toate acestea vor fi eternizate în mod demn în albumul de răsboi al acestui regiment.

Albumul va fi prim urmăre o carte de amintiri, care pe deosebi va reda fidul fără întâmpinări și păținări săi, iar de altă parte va fixa gloriai lor jucat de regimentul nostru în timpul campaniei.

Reușită va fi compoziția, fiind interzant material precum și reproducările fotografice culese de martori ocărăi, adeci de persoane care au lăsat parte la această eroare.

Pe lângă însemnările zilnice, aranjate pe scurt în mod cronologic, ar trebui să cuprindă comunicările interne și externe, povestiri plăcute de cărți din răsboi, mai departe documente date din viață de deținute și fără încărcături, impresii despre popoare și tărâuri, unde s'au întâmpinăti tipicele glorioase ale ostogașilor nostri, în fine vor fi înșirate diferite fapte eroice (istoria decorațiunilor) și.

Nu vor fi dijiti ușări nici și păsăgăne, pentru binele române, și drept amintire pioasă și demnă de faptele lor, eroii acestor victorie și nemuriri în acel album printre portretelor și al necrologelor

